

Mini GLOSÁŘ

termínů z oblasti vzdělávání

Obsah:

<i>Co je GIIT a její Glosář</i>	2
<i>Vzdělávání – vzdělání</i>	3
<i>Všeobecné vzdělávání – všeobecné vzdělání</i>	3
<i>Odborné vzdělávání</i>	3
<i>Technické vzdělávání</i>	4
<i>Profesní příprava</i>	4
<i>Příprava na základě učební smlouvy</i>	5
<i>Alternativní vzdělávání – alternativní profesní příprava</i>	5
<i>Počáteční odborné vzdělávání</i>	6
<i>Základní odborné vzdělávání</i>	6
<i>Profesní specializace</i>	6
<i>Další vzdělávání</i>	7
<i>Další odborné vzdělávání</i>	7
<i>Vzdělávání dospělých</i>	8
<i>Celoživotní vzdělávání</i>	8

Co je GIIT a její Glosář

Komunikace mezi zeměmi Evropské unie probíhá v různých jazycích. To vyvolává určité problémy a nesnáze. Některé z nich mají technickou povahu a lze je poměrně snadno odstraňovat. Jiné souvisí s odlišnostmi ve způsobech vyjadřování či s rozdílnými zvyklostmi určovanými národními tradicemi. I tyto problémy se daří s pomocí expertů řešit.

Vícejazyčná komunikace však naráží i na další nesnáz. Její podstat tkví v tom, že některé zdánlivě shodné výrazy nemají v jednotlivých jazycích zcela totožný význam. To je záludné zvláště tehdy, jde-li o výrazy běžné, které se vyskytují ve všech jazycích. Pokud se jich při překladu do jiného jazyka - a zvláště při několikanásobném převodu, který je v Evropské unii běžný - použije jako slov významově rovnocenných, pak dochází ke komunikačním šumům, ba v některých případech se nechtěně vytváří něco podobného virtuální realitě vzdálené od skutečnosti. To může vést k závažným nedorozuměním při koncipování různých mezinárodních projektů a ke znehodnocení jejich výsledků, zvláště těch, které jsou založeny na srovnávání údajů z jednotlivých zemích Evropské unie.

Tyto problémy a nesnáze si administrativa Evropské unie uvědomuje, a proto již v roce 1970 založila Meziinstitucionální terminologickou a dokumentační skupinu - GIIT (*Groupe Interinstitutionnel de terminologie et documentation*). Tato skupina je složena z představitelů tlumočnických, překladatelských a terminologických služeb všech institucí a organizací Evropské unie. K jejím úkolům patří

- harmonizovat metody práce terminologických služeb,
- podněcovat a podporovat rozšiřování terminologických dat a údajů pomocí glosářů, terminologických slovníků nebo informačních systémů,
- vytvářet pracovní meziinstitucionální skupiny, které by zajišťovaly terminologickou jednotnost v oblasti působení příslušných institucí Evropské unie.

V roce 1984 GIIT vytvořila pracovní skupinu GT6 nazvanou Terminologie profesní přípravy, která měla za úkol vytvořit glosář základních výrazů této oblasti. Pracovní skupina ve své práci vycházela z popisů systémů profesní přípravy v jednotlivých zemích, které dal k dispozici CEDEFOP. Ve skupině byli zastoupeni představitelé služeb parlamentního shromáždění, rady a komise Evropské unie. Tento glosář obsahoval zpočátku pouze dvacet klíčových výrazů, posléze však byl dále rozšiřován. Byl určen především překladatelům a měl jim usnadnit výběr vhodných cizojazyčných ekvivalentů. Našel však širší uplatnění, protože obsahuje i národní vymezení jednotlivých výrazů. Vymezení výrazů v Glosáři není normativní, přesto jsme se rozhodli uveřejnit v příloze Zpravodaje VÚOŠ výběr hesel v podobě ^{Mini}Glosáře.

Glosář vyšel v prvním vydání v roce 1996¹, ale vymezení některých hesel již přesto zastaralo. Profesní příprava se v některých zemích vyvíjí opravdu rychle. To však význam Glosáře nijak nesnižuje.

Poznámka k používání ^{Mini}Glosáře:

Velká písmena ve čtverečkách (A, F, N) u jednotlivých hesel označují jazyk, ne zemi. Národní zvláštnosti jsou uvedeny pod obecnou definicí termínu a následuje po nich jméno země uvedené v hranatých závorkách.

---

¹ **Glossarium. Formación Profesional. Erhvervsuddannelse. Berufsbildung. Επαγγελματική Κατάρτιση. Vocational Training. Formation professionnelle. Formazione professionale. Beroepsopleiding. Formação Profissional.** A comparison of concepts from 12 Member States of the European Union in 9 languages. Luxembourg, Office for Official Publication of the European Communities 1996. 545 s.

Vzdělávání - vzdělání

A education

Program učení trvajících delší dobu, jehož obecné cíle se týkají rozvoje osobnosti žáka/studenta a/nebo získávání vědomostí. Kromě toho se termín vzdělávání vztahuje na oblast veřejné politiky zabývající se programy učení pojímaných celkově v konkrétní jurisdikci (např. v kontextu výdajů na vzdělávání). [Irsko]

Činnosti, které se zaměřují na rozvoj vědomostí, dovedností, morálních hodnot a intelektu vyžadovaných ve všech aspektech života, spíše než vědomosti a dovednosti, které se vztahují jen k omezené oblasti. Účelem vzdělávání je poskytovat mladým lidem a dospělým základní podmínky pro rozvoj porozumění tradicím a myšlenkám ovlivňujícím společnost, v níž žijí, a umožnit jim, aby k nim mohli přispívat. Zahrnuje studium vlastní kultury a jiných kultur, přírodních zákonů i získávání lingvistických a jiných dovedností, které jsou základem pro učení, rozvoj osobnosti, tvořivost a komunikaci. [Spojené království]

F éducation

Všechny činnosti, které směřují k tomu, aby jedinec získal vědomosti a dovednosti, aby se rozvíjel a byl nezávislý. Jejich cílem je i hodnocení intelektuálních kapacit, kritické posuzování vědomostí, dosažení odstupů od bezprostřední zkušenosti a větší nezávislosti ve všech nepředvídaných situacích.

N Bildung

Rozumí se tím jednak proces, v němž se utvářejí duchovní a charakterové dispozice člověka, jednak stav, cíl. Jde tedy jednak o postup, jednak o výsledek.

Všeobecné vzdělávání - všeobecné vzdělání

A general education

Vzdělávání, které připravuje studenta k tomu, aby zaujal odpovědné místo ve společnosti, a aby hodnotil svou vlastní práci v kontextu potřeb společnosti.

Dochází k určitému překrývání s termínem "liberální vzdělávání".

Termín se obecně nepoužívá, viz však *adult education* a *lifelong education*. [Spojené království]

F culture générale

Soubor vědomostí získaných s cílem vzdělávat se, které nemají systematický a utilitární vztah k budoucímu povolání nebo funkci.

N Allgemeinbildung

Zahrnuje každý učební proces a každou kvalifikaci, které nepřipravují k výkonu určitého povolání nebo zaměstnání. Neposkytuje bezprostřední šanci získat zaměstnání. [Německo]

Vzdělání, které získává každý jedinec nezávisle na svých životních nebo profesních cílech před odborným vzděláváním nebo během něho. [Lucembursko]

Odborné vzdělávání

A vocational education

Vzdělávání, jehož cílem je připravit studenta/žáka pro určité povolání nebo typ povolání, a jehož obsah je plánován nebo navržen tak, aby se tohoto účelu dosáhlo.

Tento termín má právní význam a vztahuje se na druh nebo program vzdělávání ztotožňovaný s profesními školami (*vocational schools*); v minulosti měla druhá úroveň vzdělávání jednu ze dvou

forem: profesní vzdělání v profesních školách a sekundární vzdělávání (vzdělávání v *grammar schools*, liberální vzdělávání) v sekundárních školách. V posledních letech byly tyto dva typy škol nahrazeny jednotnými školami nazývanými *Community Schools*. [Irsko]

F enseignement professionnel; régime professionnel

Všechny formy vzdělávání, které poskytují kvalifikaci k výkonu určitého povolání či zaměstnání, nebo které poskytují zvláštní způsobilost k výkonu takového povolání či zaměstnání žákům nebo studentům. Profesní příprava zahrnuje i části všeobecného vzdělávání. [Francie]

V *régime professionnel* má vzdělávání složku praktickou a složku teoretickou. Tím se odlišuje od technického vzdělávání, které sestává ze vzdělávání teoretického a technického. Na rozdíl od technického vzdělávání obsahuje méně prvků všeobecného vzdělávání. Realizuje se zčásti v technických lyceích, zčásti v podnicích na základě učební smlouvy. [Lucembursko]

N Berufsbildung, berufliche Bildung²

Zahrnuje všechny organizované a institucionalizované učební procesy, které nejsou závislé na věku a úrovni učících se, a poskytují kvalifikaci nebo certifikáty umožňující získat zaměstnání. K odbornému vzdělávání patří příprava učňů (*Berufsausbildung*) a další odborné vzdělávání (*berufliche Weiterbildung*), které zahrnuje odborné pokračovací vzdělávání (*berufliche Fortbildung*) a odborné přeškolení (*berufliche Umschulung*).

Technické vzdělávání

A technical education

Profesní vzdělávání vztahující se k povoláním s inženýrským nebo přírodovědným zaměřením. Termín se obvykle nepoužívá ve specifickém smyslu a není zahrnut v Glosáři termínů z oblasti přípravy Komise služeb pro pracovní sílu (*Manpower Services Commission*). [Spojené království]

F enseignement technique, enseignement technologique, régime technique

Sekundární přírodovědné a technické vzdělávání. [Francie]

Technické vzdělávání má technickou a teoretickou povahu, zatímco profesní příprava má povahu technickou a praktickou. [Belgie]

Je to profesní příprava, jejíž důležitou částí je všeobecné vzdělávání. [Lucembursko]

N gewerblich-technische Ausbildung

Německý jazykový ekvivalent neexistuje. Mohly by se do něho eventuálně zahrnout všechny druhy odborného vzdělávání, v jejichž obsahu převažují matematické, přírodovědné nebo technické prvky.

Profesní příprava

A vocational training

Činnosti nebo programy činností určené pro vyučování dovedností a vědomostí vyžadovaných pro určité druhy práce.

Příprava (Ministerstvo práce) se obvykle odehrává na pracovištích, zatímco vzdělávání (Ministerstvo školství a vědy) se odehrává ve vzdělávacích zařízeních. Terminologie vzdělávání a přípravy není v právním rámci Spojeného království přesně definována. Význam používaných termínů v této oblasti je výsledkem obecné zvyklosti, aniž by měl jakýkoliv pevný právní nebo statutární základ, vyjma v případě označení uděleného autorizovanými nebo statutárními profesními orgány. [Spojené království]

² V Glosáři GIIT je toto heslo zařazeno pod „profesní přípravou“.

F formation professionnel;

Označuje všechny typy systematické organizované přípravy, poskytované nezávisle na věku a osobní úrovni těm, kteří chtějí v budoucnu vykonávat profesní činnosti. Tato příprava umožňuje získat praktické i teoretické způsobilosti potřebné k výkonu těchto činností. [Francie]

V užším slova smyslu jde o počáteční profesní přípravu vztahující se k určitému povolání. Vždy obsahuje důležité prvky všeobecného vzdělávání, především osvojování cizích jazyků. [Lucembursko]

N Berufsausbildung; berufliche Ausbildung³

Zahrnuje každou formu vzdělávání, které poskytuje kvalifikaci k výkonu určitého povolání nebo zaměstnání, nebo které poskytuje oprávnění k výkonu takového povolání, bez ohledu na věk a úroveň vzdělání žáků a studentů. Učební plán obsahuje i prvky všeobecného vzdělávání. [Německo]

Příprava na základě učební smlouvy

A apprenticeship

Období dlouhodobé přípravy reálně vykonávané v podniku a regulované zákonným právem nebo zvyklostí v souladu s ústní nebo písemnou smlouvou, která ukládá vzájemné povinnosti oběma zúčastněným stranám: učni (*trainee*) a obvykle jednomu zaměstnavateli, který na sebe bere odpovědnost za to, že učni poskytne počáteční přípravu pro uznávané povolání spadající pod učňovství.

F apprentissage

Forma výchovy, jejímž účelem je poskytnout mladým dělníkům, kteří ukončili povinnou školní docházku, všeobecnou, teoretickou a praktickou přípravu, na jejímž základě by získali profesní kvalifikaci. Tato výchova se uskutečňuje na základě smlouvy a realizuje se zčásti v podnicích, zčásti ve středisku pro přípravu učňů.

N Lehre; Lehrligsausbildung

Tradiční označení pro specifickou formu profesní přípravy, která se uskutečňuje na základě smlouvy uzavřené mezi učebním pánem a učněm. Existuje převážně v soukromých nebo veřejných podnicích, je odborně prakticky orientovaná a je doplňována v nadpodnikových nebo školských zařízeních.

Alternanční vzdělávání - alternanční profesní příprava

A sandwich courses

Kurz sestávající ze střídajících se delších bloků celodenního studia na univerzitě, polytechnice nebo v instituci dalšího vzdělávání a připojené praxe vykonávané pod dohledem v průmyslovém nebo obchodním podniku.

F formation en alternance

Model vzdělávání, v němž se uplatňují nejméně dvě vzdělávací místa nebo dva druhy přípravy: příprava ve výrobní situaci a příprava ve středisku, která má vztah k přípravě v situaci výroby a rozšiřuje získané vědomosti a způsobilosti.

N alternierende Ausbildung

V rámci Evropské unie se tohoto výrazu používá k označení střídání učebních míst v rámci jednoho učebního oboru, tj. didaktického spojení učení, jehož výsledky jsou bezprostředně využitelné, s učením, jehož výsledky bezprostředně využitelné nejsou. Nejde o synonymum duálního systému!

³ V glosáři GIIT je toto heslo zařazeno pod „odborným vzděláváním“.

Počáteční odborné vzdělávání

A initial training

První úplný kurz odborného vzdělávání pro nějaké povolání. Je často rozdělen do dvou částí: základního odborného vzdělávání následovaného specializací.

Termín se obvykle nepoužívá. [Irsko]

F formation professionnelle initiale

První úplný program přípravy, který vede k výkonu povolání. Skládá se ze dvou částí: ze základní profesní přípravy a z profesní specializace.

N berufliche Ersausbildung

Získání první kvalifikace nebo prvního oprávnění k výkonu povolání nebo zaměstnání.

Základní odborné vzdělávání

A basic training; pre-vocational training

1. První stadium učebního procesu pro daný úkol, pracovní činnost, povolání nebo skupinu povolání zaměřené na vytváření základních postojů, vědomostí/dovedností a vzorců chování podle specifických standardů.
2. V rámci vzdělávacího systému je to široké základní vzdělávání vztahující se k množství různých pracovních činností.

Basic training a *initial training* se do určité míry doplňují.

F formation professionnelle de base

První stadium profesní přípravy, během něhož žáci získávají širokou přípravu, společný základ (*tronc comun*), na němž lze logicky rozvíjet speciální přípravu umožňující výkon určitého povolání. [Belgie]

První etapa přípravy, jejímž cílem je předávat základní způsobilosti a vědomosti určené úrovni. [Francie]

N berufliche Grundbildung

První široce zaměřený časový úsek odborného vzdělávání (např. první ročník profesní přípravy v duálním systému), na který navazuje speciální odborné vzdělávání.

Profesní specializace

A skill training; specialization

Profesní příprava, která následuje po základní přípravě v rámci programu nebo systému přípravy pro uznávanou kvalifikaci.

Preferovaný termín: *skill training*. Obecněji je tento termín používán pro označení jakéhokoliv programu přípravy určeného k získání dalších profesních vědomostí a dovedností v průběhu pracovního života člověka. [Spojené království]

F spécialisation professionnelle

Druhé stadium počáteční profesní přípravy, během něhož se doplňuje předchozí základní profesní příprava specifickými prvky.

N berufliche Fachbildung

Pokračování základního odborného vzdělávání. Poskytuje vědomosti a dovednosti potřebné pro výkon kvalifikované profesní činnosti.

Další vzdělávání

A continuing education

Jednotný termín vztahující se na všechny formy a typy vzdělávání navštěvovaného těmi, kdo kdykoliv opustili formální vzdělávání a vstoupili do zaměstnání a/nebo převzali odpovědnosti dospělých lidí.

Continuing education = adult education. [Irsko]

Pojetí *continuing education*, *adult education* a *lifelong education* jsou tak úzce spojena, že není reálné pokoušet se je rozlišit. [Spojené království]

F formation continue

Výraz používaný v širokém smyslu k označení všech typů vzdělávání a přípravy kterého se účastní ti, kdo ukončili formální vzdělávání jakékoli úrovně, vykonávali povolání nebo převzali odpovědnost dospělých. [Francie]

Formation continue = vzdělávání dospělých. [Lucembursko]

N Weiterbildung

Pokračování nebo nové zahájení organizovaného učení po ukončení první vzdělávací fáze a po profesní činnosti.

Další odborné vzdělávání

A continuing* vocational training; adult vocational training

1. Odborné vzdělávání doplňující počáteční odborné vzdělávání, které je součástí neustálého procesu určeného k zajištění toho, aby vědomosti a dovednosti člověka odpovídaly požadavkům jeho zaměstnání a byly v souladu s tím průběžně aktualizovány. Nezahrnuje přeškolení (*re-training*).
2. Počáteční odborné vzdělávání určené lidem bez jakéhokoliv předcházejícího odborného vzdělání.

*Slovo "další" implikuje, že již k nějakému vzdělávání došlo, a proto zahájení prvního nebo nového vzdělávání pod další odborné vzdělávání nespadá. Termín se v britském kontextu obvykle nepoužívá. [Spojené království]

F formation professionnelle continue

Jeho cílem je umožnit osobám, které jsou činné na trhu práce, aby se přizpůsobily změnám technologií a podmínek práce, a podporovat jejich sociální vzestup tím, že získají přístup k různým úrovním kultury a profesní kvalifikace. Současně jim má usnadnit účast na kulturním, hospodářském a sociálním rozvoji. [Francie]

Tato příprava každému umožňuje, aby si doplnil neúplnou počáteční přípravu, nebo aby počáteční přípravu absolvoval.

N berufliche Weiterbildung

Zahrnuje všechny organizované a institucionalizované učební procesy, jejichž cílem je poskytovat nebo rozšiřovat profesní vědomosti a dovednosti a umožňovat tak profesní vzestup nebo přechod do jiného zaměstnání. Může jít o profesní další vzdělávání (*berufliche Fortbildung*) nebo o profesní přeškolení (*berufliche Umschulung*).

Vzdělávání dospělých

A adult education

Vzdělávání dospělých zahrnuje veškeré systematické učení, které přispívá k rozvoji dospělých jako jednotlivců a jako členů společnosti a společnosti, kromě celodenního vyučování, které je lidem poskytováno jako součást nepřerušeno počátečního vzdělávání a přípravy. Může jít o formální vzdělávání, které se odehrává v institucích, např. ve vzdělávacích střediscích, školách, institutech a univerzitách; nebo o neformální vzdělávání, které je jakoukoliv jinou formou učení včetně vzdělávání zaměřeného na vlastní potřeby studujícího (*self-directed learning*). [Irsko]

Tento termín v tradičním slova smyslu znamená všeobecné vzdělávání nebo vzdělávání nezaměřené odborně, poskytované večerními instituty, univerzitními odděleními určeným pro veřejnost a Sdružením pro vzdělávání pracujících (*Workers' Educational Association*) lidem, kteří ukončili normální období formálního vzdělávání. Často se však také používá v širším mezinárodním smyslu, který zahrnuje odborné vzdělávání dospělých. Mnohé katedry vzdělávání dospělých zajišťují odborné studium. [Spojené království]

V zásadě neexistuje žádný rozdíl mezi *continuing education* a *adult education*. [Irsko]

Pojetí *continuing education*, *adult education* a *lifelong education* jsou tak úzce spojena, že není reálné pokoušet se je rozlišit. [Spojené království]

F éducation des adultes

Vzdělávací projekt určený dospělým, tj. osobám, které ukončily počáteční nebo univerzitní vzdělávání. Tento výraz není aktuální. Vznikl ve první polovině dvacátého století v souvislosti s lidovým vzděláváním sloužícím k zajištění sociálního vzestupu. Dnes se používá se výrazů *formation professionnelle continue* nebo *éducation permanente*.

N Erwachsenenbildung

Všechny učební aktivity určené pro dospělé, bez ohledu na jejich obsah.

Celoživotní vzdělávání

A lifelong education; recurrent education

Tyto termíny se vztahují k filozofickému konceptu, podle kterého je vzdělávání chápáno jako dlouhodobý proces začínající při narození a trvající po celý život. Tyto termíny tedy zahrnují všechny formy vzdělávání v raném dětství, všechny typy a úrovně formálního vzdělávání, všechny typy dalšího vzdělávání a všechny typy neformálního vzdělávání.

Pojetí *continuing education*, *adult education* a *lifelong education* jsou tak úzce spojena, že není reálné pokoušet se je rozlišit. [Spojené království]

F éducation permanente; éducation récurrente

Globální systém vzdělávání, v němž počáteční vzdělávání a různé formy vzdělávání dospělých tvoří celek, a během života se střídají období práce, odpočinku a vzdělávání. Výraz *éducation récurrente* je zastaralý.

N ständige Weiterbildung; lebenslanges lernen

Výraz je teoretickým konstruktem. Označuje sociologické nebo pedagogické představy o tom, jak se v moderní společnosti po celý život získávají vědomosti týkající se různých oblastí. Výrazy *lifelong education* a *éducation permanente* zřetelněji vyjadřují politické vzdělávací koncepty a obecné organizační principy týkající se učení v různém věku na různých místech.